

IK DRAAG MIJN VADER IN MIJN HART

Op 15 september 1983 werd in Santa Lucía Cotzumalguapa, Guatemala, Julián Bac ontvoerd. Hij was actief binnen de kerk en lid van het Comité voor Boereneenheid. Esther Bac, de dochter van Julián, was op dat moment twintig jaar oud. Meer dan 25 jaar nadat haar vader verdween staat zijn beeld nog scherp in haar geheugen gegrift, ze draagt hem mee in haar hart.

Mijn naam is Esther Bac, ik woon met mijn moeder Luisa Canú in El Rosario. Mijn vader Julián Bac werd geboren in een arm indiaans gezin in het bergland van Guatemala. Als kind kwam hij met zijn ouders naar de tropische zuidkust; daar vestigden ze zich in El Rosario, een dorpje in de buurt van Santa Lucía Cotzumalguapa. Toen hij negentien was trouwde mijn vader met mijn moeder, Luisa Canú; samen kregen ze zes kinderen, maar de eerste drie stierven kort na de geboorte van ondervoeding. Ik ben de jongste van het gezin en ik heb twee zussen, Cecilia en Silveria.

Om de kost te verdienen verbouwde mijn vader maïs op een klein stukje land, maar van de opbrengst kon ons gezin onmogelijk bestaan. Daarom trok mijn vader net als veel inwoners van El Rosario naar de katoen- en suikerrietplantages om er seizoenarbeid te verrichten. Dank zij het harde werk van mijn vader hebben mijn zusjes en ik kunnen studeren, iets wat maar voor heel weinig kinderen in El Rosario was weggelegd.

In ons dorp maar ook daarbuiten was mijn vader graag gezien. Hij was actief in de kerk van Santa Lucía en hoewel hij niet had kunnen studeren ontwikkelde hij zich tot een leider met aanzien. Ik herinner me dat ik als klein meisje elke zaterdag met hem naar de parochiekerk ging waar de priesters vormingscursussen voor catechisten verzorgden. Pas 's avonds laat keerde ik met hem terug naar El Rosario. Ik was dan op van de slaap, maar ik stak mijn arm stevig door die van mijn vader en met mijn ogen dicht liep ik dan met hem naar huis.

Mijn vader werkte mee in een huizenproject dat was opgezet door de parochie van Santa Lucía. Samen met leden van arme gezinnen bakte hij stenen en gaandeweg werd hij zeer bedreven in het bouwen van eenvoudige huizen. Juist door dat werk van huizen bouwen leerde mijn vader veel mensen kennen en werd hij voor velen een vertrouwenspersoon. Mijn vader was ook betrokken bij het opzetten van een Coöperatie die kleine leningen verstreekte aan de leden en die ook over een eigen winkel beschikte.

Ook al was ik toen nog een klein meisje, ik merkte wel dat er in ons dorp steeds meer gesproken werd over de strijd van de plantagearbeiders. Ik herinner me een grote staking in Santa Lucía met heel veel arbeiders die een loonsverhoging en betere arbeidsomstandigheden eisten. Ook de vrouwen deden mee met de staking, ze zorgden voor eten en drank voor de mannen die actie voerden. Ik herinner me dat ik samen met mijn moeder naar de plek ging waar duizenden stakende arbeiders bijeen waren.

De organisatie die de staking leidde was het Comité voor Boereneenheid –CUC-. Door middel van pamfletten riep het CUC alle arbeiders op om zich aaneen te sluiten en hun rechten te verdedigen. Het CUC organiseerde ook bijeenkomsten om te praten over de beroerde arbeidsomstandigheden op de plantages en over concrete manieren om daar verandering in te brengen. Ik nam zelf niet actief deel aan de bijeenkomsten, maar mijn vader was nauw betrokken bij het werk van het CUC.

Ik herinner me dat mijn vader in ons huis in El Rosario godsdienstige bijeenkomsten organiseerde. Maar tijdens die vieringen of daarna praatten de aanwezigen ook steeds over de uitbuiting op de plantages en over de strijd en de rechten van de arbeiders. Mijn vader en ook andere catechisten gingen met de deelnemers van de vieringen in gesprek over de lage lonen en over het lot van de indiaanse seizoenarbeiders die uit pure noodzaak op de plantages kwamen werken en daar stierven van ondervoeding en als gevolg van de slechte leefomstandigheden. Kortom, het ware geen simpele vieringen maar bijeenkomsten met een duidelijke boodschap.

Als gevolg van de staking van de plantagearbeiders die in 1980 plaats vond, nam in Santa Lucía de repressie toe. In mei 1980 werd *padre* Walter, de pastoor van Santa Lucía, doodgeschoten. Padre Walter werd zonder twijfel vermoord vanwege zijn inzet voor de armen. Heel zijn werk was er op gericht de uitgebuite arbeiders te ondersteunen in hun strijd om een einde te maken aan armoede en discriminatie. Mensen die het niet met hem eens waren zeiden dat hij een *guerrillero* was en de arbeiders opruide. Mijn vader was een grote vriend van padre Walter, zeg maar zijn rechterhand.

Na de moord op padre Walter werd de controle door het leger alsmaar erger. In burger geklede spionnen waren aanwezig tijdens godsdienstige vieringen om te luisteren naar de preken en om te zien wie er deelnamen aan door de kerk georganiseerde activiteiten. Ook mijn vader werd duidelijk in de gaten gehouden, maar hij ging onverminderd door met het organiseren van bijeenkomsten en met de verkondiging van het woord van God. De Bijbel was voor mijn vader heilig, maar hij verbond de Bijbel steeds met het concrete leven zodat iedereen de boodschap begreep.

Ondanks de toenemende dreigingen sprak mijn vader steeds vrijuit en onbevreesd. Ik herinner me dat hij ons zei dat, wanneer hem iets zou overkomen vanwege zijn activiteiten in de kerk en zijn inzet voor de armen, dat hij dan bereid was om te sterven zoals Christus dat deed. En dat, wat hij door zijn werk zaaide, wij later zouden oogsten. Die woorden staan ook in het handgeschreven testament dat we na de ontvoering van mijn vader tussen zijn papieren vonden.

Toen kwam die fatale 14^e september 1983. Die dag zou er een mis zijn in een van de huizen van El Rosario. Gewoontegetrouw haalde padre Romeo van Santa Lucía mijn vader met de auto op om naar de plek te gaan waar de viering zou plaats vinden. Juist op het moment dat ze El Rosario wilden binnenrijden werden ze klem gereden door een witte auto waar enkele zwaar gewapende mannen uit sprongen. Padre Romeo werd uit zijn auto gesleurd en tegen de grond geslagen, maar mijn vader namen ze mee. Mensen die het zagen probeerden mijn vader nog te hulp te schieten, maar het was tevergeefs omdat de gewapende mannen iedereen onder schot namen.

Op de dag van de ontvoering van mijn vader was ik niet thuis maar in Mazatenango waar ik studeerde. Toen ik tegen de avond in Santa Lucía arriveerde zag ik dat er in de buurt van de kerk veel mensen op de been waren die me vreemd aanstaarden. Een vrouw zei me toen dat padre Antonio met me wilde praten. Ik begreep er nog steeds niets van, wat was er aan de hand, wat had de padre me te vertellen? Toen kreeg ik het allemaal te horen, dat mijn vader was ontvoerd, hoe het was gebeurd, wie het hadden gezien. Padre Antonio hield me stevig vast en gaf me een glas water.

Ik was met stomheid geslagen, ik kon gewoonweg niet geloven dat mijn vader er niet meer was. Ik was totaal verward, ik huilde niet maar had een beklemmend gevoel op mijn borst. In enkele minuten trok het leven dat ik met mijn vader had geleid aan mij voorbij. Wat zal er met hem gebeuren, vroeg ik me angstig af? Zouden ze hem misschien alleen maar hebben meegenomen om hem te ondervragen? Maar waarom hadden ze hem dan zo geslagen? Dat alles ging door mijn hoofd. De mensen die me zagen hadden erg met me te doen.

Na de ontvoering van mijn vader zijn veel mensen in de weer geweest om een aanklacht in te dienen, maar tevergeefs. Het enige dat we kunnen zeggen is dat hij nooit meer is teruggekomen, maar zolang we zijn gebeente niet hebben gezien weten we nooit met zekerheid dat hij dood is. Ik draag hem met mij mee in mijn hart maar ik kan niet zeggen dat hij dood is, eenvoudigweg omdat ik het niet weet. Wel zijn we tot de conclusie gekomen dat het leden van de geheime dienst van het leger waren die hem hebben meegenomen.

Na de ontvoering van mijn vader is mijn moeder lid geworden van het *GAM*, een organisatie van familieleden van vermiste personen. Daar heeft ze veel steun aan, omdat ze personen treft die allemaal hetzelfde hebben meegemaakt. De leuze van het *GAM* is: 'Levend zijn ze meegenomen, levend willen we ze terug'. Mijn moeder is ook lid van de groep die zich inzet voor het oprichten van een gedenkteken voor alle personen in Santa Lucía die werden vermoord of ontvoerd, een plek waar we bloemen kunnen neerleggen om onze geliefden te gedenken.

Na al die jaren kan ik alleen maar zeggen dat mijn vader een goed mens was met een groot hart. Het was een man met een roeping. Hij wilde een verandering in Guatemala en hij sprak daarover met de mensen in zijn omgeving. Maar degenen die tegen een verandering waren hebben hem omgebracht, om te beletten dat hij hoop zou blijven zaaien in de harten van degenen die in hem hun vertrouwen hadden gesteld.

De Bijbel was voor mijn vader een bron van inspiratie, door de verhalen van de Bijbel ging hij beter begrijpen wat uitbuiting en discriminatie betekenen. En wat hij leerde in de Bijbel, bracht hij in praktijk. Zo was mijn vader, werkelijk een humaan mens. Nooit gebruikte hij geweld, hij had achting voor iedereen, hij was bereid tot het uiterste te gaan en zijn leven te geven voor anderen. Mijn vader was een wijze man, iedereen die hulp nodig had kon rekenen op zijn steun.

Opgetekend door Patty Camposeco
Nederlandse vertaling Mario Coolen

Onderschrift bij de foto:

Luisa Canú wijst op een affiche naar een foto van haar verdwenen man Julián Bac